

ગ્રુપ ફોટોમાં માથું કાઢવાની માથાકૂટ

તાનો ફોટો છાપામાં આવે તેવી ઘણાને ખૂબ ઈચ્છા હોય છે. પણ એક સમય એવો આવે કે છાપામાં તેનો ફોટો હોય પણ જોવા માટે પોતે ન હોય. પોતે હવે છબીલદાસ મટીને છબી બની ચૂક્યો હોય છે. પછી લાગતા વળગતા લોકો અખબારમાં તેની છબીને જરા ધ્યાનથી જુએ છે પછી કોઈ નિસાસો નાખે છે તો કોઈ હાશકારો અનુભવે છે, જેવા જેના ભાગ્ય!

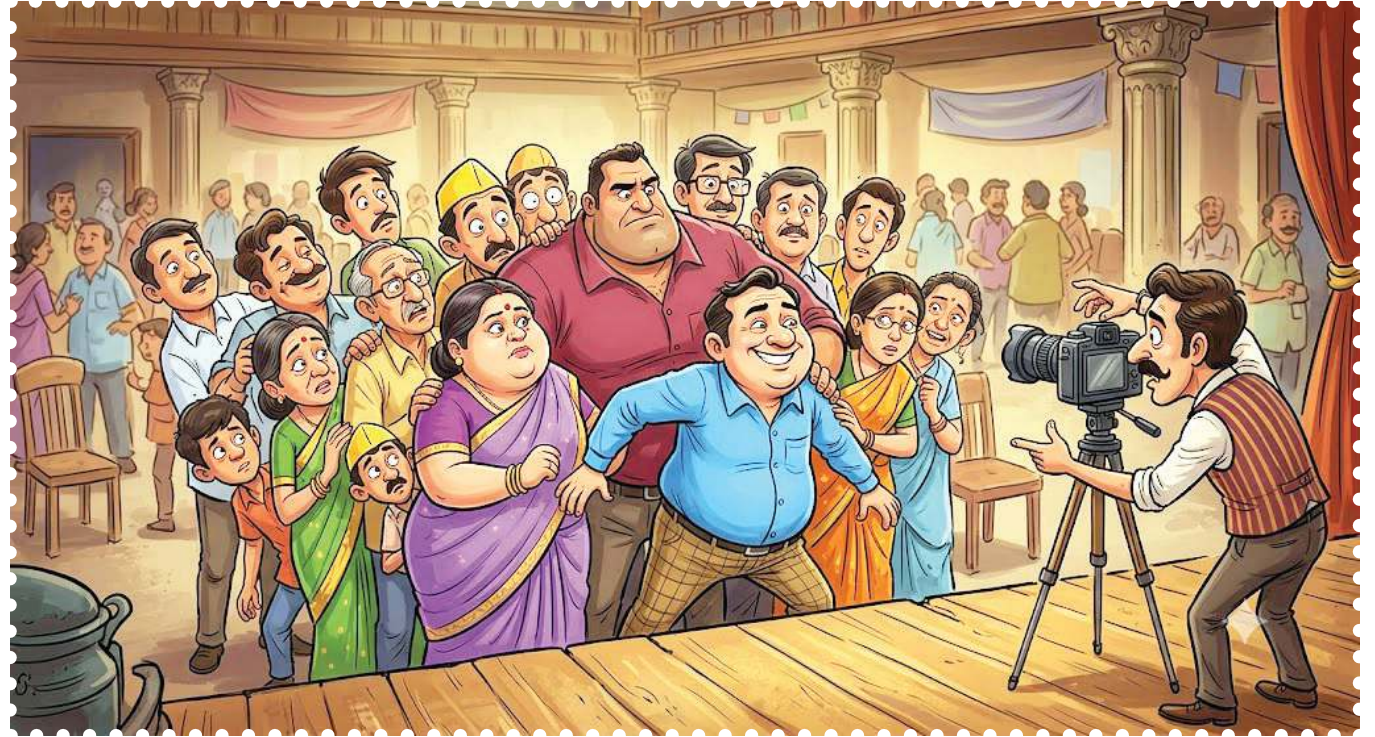
આમ પોતાનો ફોટો જોવાનો મોહ બધા લોકોને હોય છે. હવે તો એકદમ લેટેસ્ટ કેમેરાવાળા મોંઘા મોબાઈલ ફોન આવી ગયા છે. એટલે લોકો ઈચ્છા પડે ત્યારે વિવિધ મુદ્રાઓ અને અંગ ભંગિમાં સો સાથે પોતાના ફોટા પાડીને સોશિયલ મીડિયા પર સૌને દર્શન દેતા રહે છે. આમ છતાં પોતે જ પોતાના છાયાચિત્ર પાડે અને શેર કરે તે છબીકલામાં મર્યાદિત અને આભાસી સુખ મળે છે. પણ જ્યારે આપણે અન્ય લોકો માટે ફોટા પાડવાનું પાત્ર બનીએ (પોલીસ ખાતા, અને દવાખાના સિવાય!) અને બીજા કોઈ આપણા ફોટા પાડીને શેર કરે ત્યારે જ આપણને છાયાચિત્રનું સાચું સુખ પ્રાપ્ત થાય છે. પણ પોતાના ફોટા કોઈ બીજા પાડે એવું કૌશલ્ય દરેક માણસ પાસે હોતું નથી. એટલે તેઓ જાતે જ પોતાના ફોટા પાડી, શેર કરીને વાજબી સુખ મેળવી લે છે.

માણસને કોઈપણ ગ્રુપ ફોટો બતાવવામાં આવે ત્યારે માણસ સૌપ્રથમ તેમાંથી પોતાનો ફોટો શોધે છે કે ફોટામાં ‘હું ક્યાં છું!’ જો ખરેખર માણસ પોતાના જીવન માટે આવો પ્રશ્ન કરતો થાય કે ‘હું ક્યાં છું.’ તો ઘણા બધા પ્રશ્નો સોલ્વ થઈ જાય. માણસને પોતાને પોતાનામાં જ રસ હોય છે. એટલે ફોટામાં તેની સાથે ઘણા બધા લોકો હોવા છતાં તે પોતાને જ શોધે છે અને પોતે કેવો લાગે છે તે જ જુએ છે.

આપણે ગ્રુપ ફોટોમાં એવડી મોટી આશા ન રાખી હોય કે ફોટામાં આપણે આખે આખા દેખાઈએ. આપણે આશા ફક્ત માથાની(મોઢાની) જ રાખી હોય કે ફોટામાં આપણું મોઢું બરાબર દેખાય એટલે ઘણું! પણ છેલ્લી ઘડીએ જ્યારે કોઈ આપણા માથા (મોઢા) આડે કોઈ ‘માથા’ભારે આવી જાય ત્યારે તેની સાથે માથાકૂટ કરી શકાતી નથી. પછી તો ‘હરિ ઈચ્છા બળવાન’ સમજીને સ્વીકારી લેવું પડે છે.

સરસ મજાના ફોટા પડાવવા તે પણ એક કળા છે અને ગ્રુપ ફોટામાં ગમે તેમ કરીને આગળ ઘૂસી જવું તે સૌથી મોટી કળા છે. આ કળા આજકાલ ઉચ્ચ લેવલે ખૂબ વિકસી છે. માણસે માણસે જુદી જુદી કળા હોય છે. કેટલાક લોકો જેને ઓળખતા હોય તેની સાથે પણ ખપ પૂરતી જ વાત કરે છે. જ્યારે કેટલાક લોકોને આંખનીય ઓળખાણ ન હોય ત્યાં એવી ઓળખાણ ઊભી કરે કે પેલાને ખાણમાં પડી ગયાનો અનુભવ થાય. ફોટામાં પણ એવું જ છે. કેટલાક લોકોને તમે ફોટા પડાવવાનો આગ્રહ કરો એટલે તરત જ તે સંકોચાવા લાગે, ના પાડવા લાગે અને કેટલાકને કાંઈ લેવાદેવા ન હોય તેવા ગ્રુપમાં પણ ઘૂસી જઈને કચકડાની ક્ષણોમાં કેદ થવાનો શોખ હોય છે. આજકાલ આ શોખ ઉચ્ચ લેવલે બહુ વકર્યો છે. અમે પોતે બે ત્રણ વાર એવું જોયું.

આ રીતે ગ્રુપ ફોટોમાં ઘૂસી જવાની ઘટનાઓના અમે સાક્ષી રહ્યા છીએ અને સાક્ષીભાવે જોઈ છે. એક હાસ્યના કાર્યક્રમમાં અમે ચાર વક્તા હતા. કાર્યક્રમ પૂરો થયા પછી અમે ગ્રુપ ફોટો પડાવ્યો અને જ્યારે ફોટો અમારી પાસે આવ્યો ત્યારે અમે ચારમાંથી પાંચ થઈ ગયા

હતા. અમે દરેક જણ એકબીજાને ફોન પર પૂછ્યું કે આ પાંચમાં ભાઈ કોણ છે? પછી આયોજક અને સંચાલકને પણ પૂછ્યું કે ‘આ પાંચમાં પૂછાય એવા ભાઈ કોણ છે?’ પણ તે ભાઈ વિશે ‘તેના પોતાના સિવાય’ કોઈ કશું જાણતું ન હતું. મેં એ ફોટો સોશિયલ મીડિયા પર શેર કર્યો ત્યારે લખ્યું કે ‘સૌથી આગળ, અમુક તમુક કલરના શર્ટવાળા, આત્મવિશ્વાસપૂર્વક ઘૂસી ગયેલા અજાણ્યા ભાઈ.’ ફોટામાં તેઓ સૌથી આગળ અને બરાબર કેન્દ્રસ્થાને ગોઠવાઈ ગયા હતા. અમારા પાંચ વ્યક્તિઓમાં તે સૌથી વધુ હસતા હતા. જોનારા તો સહેજે એવું માની લે કે આખા કાર્યક્રમના આયોજન અને સંચાલક આ ભાઈ જ છે.

આ દુર્ઘટનામાંથી બોધ એ લેવાનો કે કોઈ આપણો ફોટો પાડે તેની રાહ જોવા કરતા, જે કોઈ ફોટા પાડતા હોય તેમાં માથું મારીને ઘૂસી જવું. તેમાં જ સાચું સુખ રહેલું છે. એવું કેટલાક અનુભવીઓ કહે છે.

મેં એ ફોટો સોશિયલ મીડિયા પર શેર કર્યો ત્યારે લખ્યું કે ‘સૌથી આગળ, અમુક તમુક કલરના શર્ટવાળા, આત્મવિશ્વાસપૂર્વક ઘૂસી ગયેલા અજાણ્યા ભાઈ’ ફોટામાં તેઓ સૌથી આગળ અને બરાબર કેન્દ્રસ્થાને ગોઠવાઈ ગયા હતા

2 ગ્રુપ ફોટો પાડવાનું નક્કી કરો ત્યારે જે સંખ્યા હોય તેના કરતાં ફોટો પડીને આવે ત્યારે તેમાં સંખ્યા વધુ જ હોય. ‘ગ્રુપ ફોટો પડાવતી વખતે આપણે ક્યાં સ્થાન લેવું’ (બીજાને ધક્કો મારીને!) તે આવડત બહુ જરૂરી છે. આપણે ગ્રુપ ફોટો પડાવવા બની ઠનીને ઉભા હોઈએ અને ફાઈનલ ક્લિકની વેળાએ કોઈ કદાવર શપ્થ આવીને આપણી આગળ ઉભો રહી જાય એટલે આપણું તો ગ્રહણ થઈ જાય. પછી આપણી ફોટામાં હાજરી હોવા છતાં ન હોવા બરાબર થઈ જાય. આપણે જ આપણને ન જોઈ શકીએ. આવો ફોટો જ્યારે કોઈને બતાવીએ ત્યારે આપણે ભારપૂર્વક એમ કહેવું પડે કે આ કદાવર શપ્થની બરાબર પાછળ હું છું. ક્યારેક આ વાક્ય બોલવામાં સાથે ‘શબ્દ પુષ્પો’ પણ ભળે. જોનાર વ્યક્તિ તરત જ કહે કે આનું નામ જ ‘નસીબ આડે પાંદડું’ તે સાંભળીને આપણે પોકારી ઊઠીએ કે અરે ભાઈ અહીં તો ‘નસીબ આડે ફક્ત પાંદડું જ નહીં આખે આખું ઝાડવું છે!’ પાંદડું હોત, તો તો અમે થોડા ઘણા દેખાતા હોત.

ગ્રુપ ફોટો લેવાની સત્તાવાર રીતે જાહેરાત થાય કે વારો આવે તો ત્યાં ઊભા રહીને નક્કી કરવું પડે કે આગળના ક્યા બે માથા વચ્ચે એટલી ખાલી જગ્યા છે કે જેમાંથી આપણે આપણું માથું (મોઢું) બતાવી શકીએ. આવા બે યોગ્ય માથા શોધી કાઢીએ, પછી તે બે વ્યક્તિને વિનંતી કરીને એકબીજાથી સહેજ દૂર કરીએ અને તેમના માથા વચ્ચે થોડો ઘણો અવકાશ હોય એટલે બરાબર તેની પાછળ ઉભા રહીએ તો આપણને આશા જાગે કે પહાડના બે શિખરોની વચ્ચે વહેલી સવારે દૂર દૂર સૂર્ય ઊગતો દેખાય છે એમ કદાચ આપણે દેખાઈ શકીએ. પણ તકલીફ એ હોય કે આપણે પાછા સૂર્ય જેવા તેજસ્વી ન હોય એટલે લોકોની નજરે ચડવું મુશ્કેલ થઈ જાય. આમ છતાં ‘કઠોર

પરિશ્રમનો કોઈ વિકલ્પ નથી.’ ના ધોરણે પરિશ્રમ કરી તે બે માથા વચ્ચે જગ્યા કરીને તેની વચ્ચે આપણું માથું મોઢું ગોઠવીએ. આપણી આગળ કદાવર શરીરવાળા ઘૂસી ગયા હોય તે બાબતે મનમાં ભારોભાર ગુસ્સો હોય છતાં ચહેરા પર સ્માઈલ લાવીને આયખાને અમર કરી દેવા હસતા મોઢે ઊભા રહેવું પડે છે. પછી ગ્રુપની સામે ફોટોગ્રાફર આવે. તે બધા સામે કેમેરો

માંડીને થોડો ઘણો ડાબે જમણે આધો પાછો થાય. તેને સાંધાનો દુખાવો હોય એ રીતે પાંચ સાત વાર વાંકોચૂકો થાય, નીચે જુએ, ઊંચે જુએ છતાં તેને આટલેથી સંતોષ ન થાય. એટલે તે કહે કે બંને છેડેથી બધા થોડા થોડા અંદર દબાવો એટલે બધા એક જ ફ્રેમમાં આવી જશો. છેલ્લી ઘડીએ થયેલા આ અણધાર્યા ફેરફારને કારણે આપણી આગળના બંને માથા એકબીજાની એકદમ નજીક આવી જાય. એટલે આપણા માથાને પાછું ગ્રહણ લાગી જાય. આપણું માથું પાછું અંધકારમાં ખોવાઈ જાય. એટલે આપણી સામે ફરીથી પ્રશ્ન ખડો થાય કે વીર નર્મદે તો માથું કલમના ખોળે મુક્યું હતું. પણ હવે આપણે ક્યાં મૂકવું! કોના ખભે માથું મૂકીને રડવું! પરિસ્થિતિ એવી થાય કે ફોટાને કારણે જ છેક છેલ્લે સુધી કાર્યક્રમમાં ટક્યા હોઈએ અને છેલ્લી ઘડીએ જ ફોર્મ પાછું ખેંચી લેવું પડે ત્યારે કેવો આઘાત લાગે! કારણ કે મોટાભાગના સાહિત્યના કાર્યક્રમોમાં લોકો છેલ્લે સુધી જમવા માટે જ રોકાતા હોય છે. અને જમતા પહેલા ફોટા પડાવે છે. પણ હવે કોઈ પણ જગ્યાએ, દેશ વિદેશમાં ગ્રુપ ફોટામાં આગળ કેવી રીતે ઘૂસી જવું તે શીખી લેવું જોઈએ અને તેના પ્રબળ પ્રેરણા સ્ત્રોત તો આપણી પાસે છે જ! પછી મૂંઝવું શાને!

-:: ગરમાગરમ ::-

સોરાષ્ટ્રમાં જૂનાગઢમાં એક યુવાનના પપ્પા મૃત્યુ પામ્યા. તો દીકરાએ અખબારી અવસાન નોંધમાં મથાળે ‘દીવંગત આત્મા’ એમ લખાવ્યું. આ શબ્દ વાંચીને તેમના સંબંધી એવા ગુજરાતીના બે ચાર પ્રોફેસરોએ ભૂલ કાઢી અને દીકરાને કહ્યું કે બેટા ‘દીવંગત’ શબ્દ અર્થનો અનર્થ કરે છે. તેમાં ‘વ’ ઉપર અનુસ્વાર (ઙિદી)હોવી જોઈએ. જેમકે ‘દિવંગત આત્મા’ દીકરો કહે, “સર, મેં બરાબર સમજીને જ લખ્યું છે. મારા પપ્પા વારંવાર દીવ પીવા માટે જતા. આ વખતે પણ પપ્પા દીવથી જ ફૂલ થઈને આવ્યા ‘ને ઘેર આવતા જ ફૂલ મટીને ફોરમ બની ગયા એટલે તેઓ “દીવંગત આત્મા” જ કહેવાય ને!

બોલવામાં નવ ગુણ

★ નવર પંડ્યા